

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΞ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΔΩΡΕΑ
ΔΟΝΑΤΗ
ΑΡΙΘ. 1509 1984

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικού καθηγητού τῆς Ὀρυκτολογίας καὶ
Γεωλογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ
καὶ Πολυτεχνείῳ.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἐν Ἀθήναις ἑτησίᾳ Δρ 7.
Ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις " " 7 50
Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ χρ " 8.

Αἱ συνδρομαί, ἐπιστολαὶ καὶ διατριβαὶ
ἀποστέλλονται

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ
"Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,,
Ὅδὸς Μαυρομηχάλη ἀριθ. 55

ΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,,
Ὅδὸς Φειδίου ἀριθ. 13

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ὁ «Προμηθεύς» (ὑπὸ
Νεοκλέους Καζάζη). — Τὰ ἔθνη τῶν μελισσῶν (ὑπὸ Κ. Μητσοπού-
λου). — Περί τῆς Σελλήνης (ὑπὸ Δ.Κ. Κοκκίδου). — Ἐκ Μονάρχου
Τὸ ὑποθαλάσσιον ἠφαιστειοὺ τῆς νήσου Παντελαρίας. — Ὁ τυ-
φῶν τῆς νήσου Μαρτινίκης — Περί μακροβιότητος τῶν δένδρων.
— Ἡ μέλαινα κίλλα. — Καθαρισμὸς ὑδάτων. — Χρονικά.

ΑΙ ΦΥΣΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ ΚΑΙ Ο "ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,,

ΥΠΟ

ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΖΑΖΗ

Τακτικού καθηγητοῦ τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ

Διετία ἐν τῷ βίῳ περιοδικῷ τῶν φυσικῶν Ἐπιστημῶν
διὰ μὲν τὸν ἄλλον κόσμον οὐδὲν ἔχει τὸ ἄπορον καὶ ἀσύ-
νηθες, ἀλλ' ὁμολογῶμεν ὅτι διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶνε κατὰ-
κτησις· κατάκτησις πνευματικὴ, κατάκτησις ἠθικὴ. Τὸ
μὲν πρῶτον σημαίνει, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν ἀνα-
γνωσταὶ δοξάζοντες, ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν ὑφίσταται ἐξ ἀπο-
καλύψεως, ἀλλ' εἶνε εὕρημα τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ· τὸ δὲ
δεύτερον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶνε τοσοῦτοι, ὥστε εἶνε
ικανοὶ νὰ ὑποστηρίξωσιν ἐπιστημονικὸν δημοσίευμα, σκο-
ποῦν νὰ διαδώσῃ ὅσον ἐνεστιν εὐρύτερον τὴν ἀλήθειαν,
ν' ἀνταγωνισθῇ δὲ κατὰ τῶν κρατουσῶν προλήψεων. Ἡ
ἀπόπειρα αὕτη δὲν εἶνε ἀναξία λόγου, οὐδὲ πρέπει νὰ
μείνῃ ἀπαράτητος· μάρτυραὶ προβαίνουσιν καὶ ἀναπτυσ-
σομένην πρόοδον, ἣτις, ἀπαξ ἀρξαμένη καὶ ἐκδηλωθεῖσα,
ἐλπίζωμεν, ὅτι δὲν θέλει παρακλωθῆ, ἀλλὰ θέλει ἐξακο-
λουθῆσθαι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Διότι ἡ ἔρευνα καὶ ἡ γνῶσις τῆς φύσεως εἶνε τὸ ἀλη-
θὲς εἰδέναι τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ πρῶτον
θέλει ρίψῃ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ περὶ ζῆ φυσικοῦ κόσμου,

ἐρευνῆσθαι αὐτόν, κατανοῆσθαι κατὰ τὸ ἐνόν, διὰ τῆς γνώσεως
δὲ ταύτης καθωπλισμένος, θέλει μελετήσῃ τὸν ἐσωτερικόν,
τὸν ἠθικόν, ὅστις εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἢ εἰκὼν
τοῦ πρώτου. Παραλείπων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ
μου τὰ κοσμολογικὰ ὄνειροπολήματα τῶν ἀνατολικῶν
λαῶν, ἔρχομαι εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τότε μόνον ἄπτονται
οὗτοι πολιτισμοῦ, ὅποτε καταλείπουσι τὰς ἐκ τῶν
προτέρων χιμαίρας, ἵνα μελετήσωσι καὶ κατανοήσωσι τὴν
φύσιν διὰ τῶν δεδομένων τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐμ-
πειρίας. Ὅτε ὁ Μιλήσιος Θαλῆς προέλεγεν ἐκλείψιν τοῦ
Ἥλιου ἐξ ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων, ἔτι μᾶλλον δ'
ἀνῆγε τὴν ἀρχὴν τῶν πάντων εἰς τὸ ὕδωρ, ἐτίθει τὰς βί-
σεις τῆς ἐπιστήμης, προδιαχαράττων τὴν τρίβον, ἐφ' ἧς
ἔμελλον μετὰ ταῦτα νὰ βυθίσωσιν οἱ μῦσται τῆς φυσικῆς
παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφίας ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τοῦ
Ἐμπεδοκλέους, τοῦ Δημοκρίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Οὗ-
τοι εἶνε οἱ συναγωνισταὶ τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τοῦ
Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, πρῶ-
τοι μυήσαντες τὸν ἑλληνικὸν κόσμον εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς
γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις τῆς φύσεως διήλθε διὰ
μακρῶν τριβῶν, διὰ πολλῆς πλάνης, μέχρις οὐ ἐπέλθῃ
ἡ σημερινὴ αὐτῆς κατάκτησις καὶ γνῶσις. Ἄλλ'
εἶνε ἡ γνῶσις αὕτη ἡ τελευταία ἐξέλιξις τῆς καθ'
ὄλου ἐπιστήμης, ἡ διατελουμένη ἐν τῇ ἀρχῇ ἔτι; Τί γινώ-
σκομεν; πολλὰ ἢ ὀλίγα; Πλείονα βεβαίως τῶν πρὸ ἡμῶν,
ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ τῶν ὁποίων καὶ εὐπιστίᾳ ὑπομεριδιώμεν.
Ἄλλὰ δὲν θὰ πράξωσι τοῦτο μετὰ μείζονος λόγου ἴσως οἱ
μεθ' ἡμᾶς; Ὁ σημερινὸς νεωτεριστὴς κηρυχθήσεται ἴσως
τότε ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα σοφῶν μηδὲν γινώσκων, ὁ ἀρε-
τικὸς τῆς σήμερον ὀρθόδοξος τῶν τότε χρόνων.
Οὕτω βαδίζει ἡ ἀνθρωπότης. Ἀπὸ τῶν χιμαϊρικῶν συλ-
λήψεων τῆς Ἰνδικῆς, τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς κο-
σμογονίας μέχρι τῶν συγχρόνων θεωριῶν τοῦ Laplace,
τοῦ Δαρβίνου καὶ τοῦ Χαϊκελ, πόσοι σταθμοὶ ἐπιστημο-

νικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀληθείας ἀλλὰ καὶ πόσαι ἀποτυχία περὶ τὴν εὐρεσιν τοῦ ἀληθοῦς!

Διότι ἡ ἀλήθεια, ἡ διὰ τῆς ἐπιστήμης κυρουμένη, δὲν εἶνέ τι ἀπόλυτον καὶ αἰδιον, εἶνε **ἱστορικῶν** μόνον δεδομένων, ἐπὶ τοσοῦτον ἔχον κύρος, ἐφ' ὅσον δὲν ἀνακαλύπτεται νέα τις ἀλήθεια, μεταβάλλουσα τὰ πράγματα, ὑποδεικνύουσα δὲ νέους ὀρίζοντας καὶ νόμους εἰς τὸ ἐρευνητικὸν τοῦ ἀνθρώπου πνεῦμα.

Ἄν ὑπάρχωσι κατακτήσεις ἐν τῇ ἱστορίᾳ εὐεργετικά, φιλόνηρωποι, αὐταὶ εἶνε βεβαίως αἱ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν γενόμεναι. Ἡ θεολογία ἀποθηριοῖ, ἡ μεταφυσικὴ κρατεῖ τὸ πνεῦμα περιωρισμένον ἐντὸς αὐθαιρέτων, ὑπόπτων νόμων καὶ τύπων· ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη τῆς παρατηρήσεως, ἡ ἐπὶ τῶν δεδομένων ἐρειδομένη, ἐξευγενίζει αὐτό, διότι διδάσκει τὴν ἀληθῆ, τὴν μόνην γνησίαν μέθοδον τῆς ἀναζητήσεως τῶν πραγμάτων. Ὁ πιστός, ὁ μὴ ἀποδεχόμενος ἄλλο τι ἐκτὸς τῆς ἀποκαλύψεως ὡς ἀληθές καὶ θεῖον, θορυβεῖται ἐπὶ τῇ τόλμῃ μεγαλοφυοῦς σοφοῦ, ἀναζητοῦντος τὸ μυστήριον τῶν πραγμάτων διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ πνεύματος· τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας κηρύττει ἐγκλημα κατὰ τῆς θείας μεγαλειότητος· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπότης κύπτει ἐπὶ τέλους ὑπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀναγνωρίζει τὸ ὑπέροχον αὐτῆς κύρος. Οὕτως ἐκυψε πρὸ τῶν παρατηρήσεων τῶν ἀρχαίων σοφῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας πρὸ τῶν νόμων καὶ τῶν δεδομένων, ἄτινα ἀπεκάλυπτε πρὸς σκάνδαλον τῶν πιστῶν καὶ τῶν ὀρθοδόξων ὁ ἀναλυτικὸς νοῦς τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ Κοπερνίκου. Κατὰ πόσων ἐκ τούτων καὶ τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῖς δὲν ἀπηγγέθη τὸ ἀνάθεμα! Σήμερον παρερχόμεθα πρὸ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῶν μετὰ τινος ἀδιαφορίας, ὡσεὶ μηδὲν ἢ ἀσήμαντα μόνον οὗτοι ἐξήνεγκον δεδομένα τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως.

Ἄλλ' οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶνε οἱ μέγιστοι τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅστις ἀναλύσῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ ἓνα φυσικὸν νόμον, ἀποκαλύπτων οὕτω νέαν ἀλήθειαν, τέως ἐν τοῖς ἀδύτοις τοῦ ἀγνώστου κεκρυμμένην, οὗτος εἶνε ἄξιος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀποστρέφεται τὴν χίμαιραν καὶ τὸ αὐθαίρετον, ἤδεται δὲ ἐπὶ τῇ καταδείξει τοῦ ἀληθοῦς. Ὁ θεολόγος ἐν τῇ χιμαιρικῇ αὐτοῦ μεταιοσχολίᾳ κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐντὸς τῆς ἀπροσίτου σφαίρας τοῦ ἀγνώστου καὶ τοῦ ἀκαταλήπτου· ἀλλ' ὁ φυσιοδίφης, ὁ μετὰ συνειδήσεως ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος, ἀποκαλύπτει καὶ καταδεικνύει ἀναμφισβήτητα. Ὁ ἄνθρωπος ἄρα δὲν δύναται ἢ νὰ κλίνη τὸ γόνυ πρὸ τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ἥτις ἀντὶ ἰδανικῶν περιποιήσεων παρέχει αὐτῷ πραγματικὴν τροφὴν καὶ ὠφέλειαν.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τῷ δένδρον. Ὁ Βάκων ἐκαυχᾶτο λέγων, ὅτι, σκοπὸς τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ ἦτο ἡ ὠφέλεια. Ἦθελε ν' ἀνακουφίσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, νὰ καταστήσῃ αὐτὸ εὐτυχές, ν' αὐξήσῃ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ, νὰ παραύνη τὰς θλίψεις.

Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστήμης τῆς φύσεως. Πόσα δὲν ὀφείλει εἰς αὐτὴν ἡ ἀνθρωπότης! Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μελετῶν αὐτῆς, εἰς ἃς ὀφείλομεν οὐ σμι-

κρὸν τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀράβων, ἐχρησιμοποιοῦτο κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, τὸν αἰῶνα τῶν ἀνακαλύψεων, ἡ ναυτικὴ πυξὶς καὶ ἀνεκαλύπτοντο νέοι κόσμοι, κατεμετροῦντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐβραχύνοντο. Κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας οἱ μεγάλοι φυσιοδίφαι προίστανται τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Ὁ Νεύτων, ὁ D'Alembert, ὁ Βενιαμὶν Φραγκλίνος, ἀνακαλύπτων τὸ ἀλεξικεραυνίον. Καὶ ἐπὶ τέλους ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν, ἀποχαιρετῶν ἡμᾶς, καταλείπει τοσαύτας μεγάλας ἐφευρέσεις, ἐπιτευχθεῖσας διὰ τοῦ ἀτμοῦ καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὧν καρπὸς εἶνε ἡ αὐξήσις τῆς εὐδαιμονίας καὶ ἡ ἐλάττωσις τῆς δυσπραγίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Οὐδεὶς ἰσχυρισθῆσεται σήμερον, ὅτι τὰς μεγάλας ταύτας κατακτήσεις ὀφείλομεν μᾶλλον εἰς **ὑπερφυσικάς ἀποκαλύψεις** τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ἢ εἰς τὴν ἐξ **ἐπαγωγῆς** ἐρευνᾶν καὶ ἀνίχνευσιν τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἔχουσι περισσότερα μυστήρια, παρ' ὅσα φαντάζονται οἱ φιλόσοφοι. Ταῦτα δὲ θελεῖ ἐξιχνιάσῃ καὶ ἀνεύρη ἡ μετ' ἐπιστήμης καὶ γνώσεως ἐρευνα τῆς φύσεως. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἀνέλαβε τὴν ἡγεμονίαν ἐν τῷ ἀνθρώπινῳ βίῳ, ὁ πολιτισμὸς ἔσχε τεραστίαν ἐπίδοσιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἔλαβε συνειδήσιν ἑαυτοῦ, διασπάσας τὰ δεσμά, δι' ὧν ἐδεσμεύετο τέως ὑπὸ σκοτεινῆς καὶ ἀδυσωπότητος εἰμαρμένης.

Ὁ «Προμηθεὺς» σκοπεῖ νὰ διασπάσῃ τὰ δεσμά ταῦτα, νὰ ἀποκαλύψῃ τοὺς ὀρίζοντας τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης τῷ ἑλληνικῷ δημοσίῳ ἐκ τῶν δεδομένων τῆς πνευματικῆς ἐργασίας ἄλλων λαῶν, μᾶλλον ἡμῶν πεπολιτισμένων. Ἐν τῷ βραχεῖ αὐτοῦ βίῳ ἔσχε προσκόμματα καὶ περιπετείας, ἀλλὰ δὲν ἀποθαρρύνεται. Ἀνεγνωρίσθη ἡ χρησιμότης αὐτοῦ καὶ ἡ ὠφέλεια, ἣν ἐπιζητεῖ, παρὰ πάντων τῶν σωφρονούντων. Ὑπὸ τοιούτους δ' αἰῶνοὺς εὐέλπισται νὰ τύχῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βεβαίως τῆς δημοσίας ἀγάπης καὶ ὑποστηρίξεως.

Ἡ φύσις δὲν μολύνει· ἐλεεῖ καὶ θεραπεύει.

ΤΑ ΕΘΝΗ ΤΩΝ ΜΕΛΙΣΣΩΝ

(Κατὰ τὸν καθηγητὴν FR. MÜLLER)

ΥΠΟ

Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

1.

Ἦυτε ἔθνεα εἰσι μελισσῶν ἀδινάων
πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομένων
βοτρυδῶν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινόσιν·
αἱ μὲν τ' ἔνθα ἄλις πεποτήσται, αἱ δὲ τε ἔνθα.
(Ὁμηρος).

Ἄν τῆς λέξεως **ἔθνος** δύναται ἐν γένει νὰ γείνη χρήσις ἐπὶ τινος ζῶων κοινωνίας, αὕτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς καταλληλοτάτη διὰ τὰς **μελετοφόρους μελίσσας**,